

Téma: Jak se zacházelo s historií tábora

Modul: Formy vzpomínání

Pracovní list: Židovští vězni

Početně hráli židovští vězni v koncentračním táboře Flossenbürg až do léta roku 1944 pouze malou roli. Do roku 1940 byl Flossenbürg výlučně táborem pro německé nežidovské vězně. Od roku 1940 sem byli deportováni i vězni z protektorátu Čechy a Morava a také z Polska, mezi nimiž bylo i několik Židů zařazených do kategorie „politických vězňů“. Prvním mrtvým židovským vězněm v koncentračním táboře Flossenbürg byl Arnošt Löwenthal z Domažlic, který podle oficiálních záznamů zemřel 28. srpna 1940 na selhání srdce. Několik židovských vězňů se vyskytlo opakovaně i v transportech se zahraničními vězni deportovanými do tábora Flossenbürg od roku 1940. Až do roku 1942 ale nebylo ve Flossenbürgu celkem více než sto Židů. Na konci roku 1942 zde pak nezbyl ani jeden: V důsledku konference ve Wansee na počátku roku 1942, kde nacistické velení rozhodlo o tzv. „konečném řešení židovské otázky“, byli všichni Židé z Flossenbürgu posláni na smrt do vyhlazovacího tábora v Osvětimi.

Tato situace se výrazně změnila v létě roku 1944, kdy byly do tábora ve Flossenbürgu kvůli nedostatku pracovních sil deportovány desetitisíce židovských vězňů z koncentračních táborů na východě. Přímo zde nebo v některém z více než sta pobočných táborů pak byli využíváni k otrocké práci. Většina z těchto židovských vězňů pocházela z Polska nebo Maďarska. Téměř všichni byli mladší třiceti let. Už předem byli na rampě v Osvětimi označeni jako „práce schopní“, čímž unikli smrti v plynových komorách. Během půl roku, od srpna 1944 do jara 1945, bylo do Flossenbürgu a jeho pobočných táborů deportováno 20 000 židovských vězňů, z toho 6 400 žen. 3 000 z nich otrockou práci ve Flossenbürgu nepřežily, což ovšem neznamená že zbývajících 3 400 žen se dočkalo osvobození.

Tábor Flossenbürg se v roce 1944 nacházel ještě daleko od fronty, a proto byl vybrán jako záchytný tábor pro vězně z rušených táborů na východě. Kvůli postupující frontě musely být vyklizeny tábory v Osvětimi a v Groß Rosen a tisíce vězňů z těchto táborů byly na konci roku 1944 přesunuty do Flossenbürgu. 16. dubna 1945 byl zrušen i koncentrační tábor Flossenbürg. Všichni židovští vězni, kteří se zde nacházeli (asi 1700 mužů) byli posláni vlakem nebo pěšky směrem na Dachau. Postupně byli vyklizovány i pobočné tábory. Trasa jednoho z nejhorších pochodů smrti vedla z ženského tábora Helmbrechts v Horních Francích přes pobočný tábor Svatava u Sokolova až do Volar na jižní Šumavě.

Počet obětí poslední fáze existence tábora se kvůli nastalému chaosu a neuplné kartotéce dá určit jen s obtížemi. Celkem bylo v koncentračním táboře Flossenbürg zaevidováno 21 000 vězňů, z toho 15 000 chlapců a mužů a asi 6 500 dívek a žen. 4 000 – 5 000 židovských vězňů internaci ve Flossenbürgu nepřežilo. Mnozí zemřeli v dalších táborech, např. v Bergen-Belsenu, nebo bezprostředně po osvobození na následky věznění.

← Židovský vězeň Mark Stern (vpravo), který přežil pochod smrti v květnu 1945, na fotografii s přáteli v roce 1945. Autor neznámý, soukromá sbírka, reprodukce: Stern, Mark / Alcott, Isabel: Rückkehr nach Flossenbürg, Lichtung Verlag, Viechtach 1995, str. 56.

Ze vzpomínek židovského vězně Marka Sterna

„Na pravé nohavici a na levé horní části mého svrchníku stálo číslo pod červeným trojúhelníkem. Žlutý pruh nad trojúhelníkem označoval, že jsme Židé, písmeno „P“ uvnitř trojúhelníku znamenalo „Polák“. Později jsme zjistili, že červený trojúhelník byl určený pro politické vězně. Zjistili jsme také, že nejvíce kápů ve vězeňských barácích a v pracovních komandech nosilo zelený trojúhelník, takže to byli „kriminálníci“. Černé trojúhelníky byly určeny vrahům, růžové homosexuálům. Čím hůře s námi zacházeli, tím větší dostávali odměny. Byli jsme ponižováni až na samé dno. Říkali nám „muzlmani“, tak se označovali ti, co už byli jen kost a kůže. [...] Židé byli v menšině a všichni je zneužívali, dozorcí i ostatní vězni. [...]“

Stern, Mark / Alcoff, Isabel: Rückkehr nach Flossenbürg, Lichtung Verlag, Viechtach 1995, str. 48.

Židovští vězni v koncentračním táboře Flossenbürg

9 801 z Maďarska, 9 779 z Polska, 686 z Česka, 532 z Německa a Rakouska, 352 z Řecka, 285 z Francie, 273 ze Slovenska, 224 z Nizozemí, 207 z Litvy, 133 z Itálie, 98 ze Sovětského svazu, 92 z Belgie, 400 z ostatních zemí

Zdroj: KZ-Gedenkstätte Flossenbürg / Stiftung Bayerische Gedenkstätten (Hrsg.): Konzentrationslager Flossenbürg 1938–1945. Katalog zur ständigen Ausstellung, Flossenbürg 2008, S. 276.

Pracovní pokyny: Získávání informací v areálu památníku

- Přečtěte si pozorně informace na vašem pracovním listě.
- Najděte jedno nebo více míst v areálu dnešního památníku, kde se připomínají oběti ze skupiny židovských vězňů.
- Vyfotografujte toto místo a co nejpřesněji ho popište. Nezapoměňte si dělat poznámky, s kterými budete moci později pracovat ve třídě. Následující otázky vám v tom mohou pomoci:
 - Kde se toto místo nachází? Dá se toto místo snadno najít? Co se nachází v jeho okolí? Existuje nějaká souvislost mezi tímto konkrétním památníkem a jeho umístěním? Zakreslete toto místo do plánu tábora.
 - Jakou formu má tento památník (pamětní tabule, náhrobní deska, pomník ...)? Co je na něm napsáno? V jakém jazyce? Jsou na památníku nějaké symboly? Co znamenají?
 - Jsou na památníku nějaké informace o tom, kdy byl postaven a kdo jeho vznik inicioval nebo zaplatil?
- Pokud to bude možné, zeptejte se ostatních návštěvníků, jak na ně tento konkrétní památník působí.
- Srovnajte informace o politických vězních z vašeho pracovního listu s podobou památníku, který má tuto skupinu vězňů připomínat. Navrhli byste na základě těchto informací památník jinak? Odůvodněte proč.